

Askerlerin zat işlerine taallûk eden davalarının tedkik ve muhakeme usulü hakkında kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : 25/VI/1938 - Sayı : 3943)

No.
3410

Kabul tarihi
30 - V - 1938

Birinci kısım

Mercu ve vazife

BİRİNCİ MADDE — Askerî şahısların zatişlerine taallûk eden ve idare yolu ile aleyhine müracaat imkânı kalmamış olan kararlar ve muameleler hakkındaki davalar bu kanun hükümlerine göre Askerî temyiz mahkemesinde görülür ve karara bağlanır.

İKİNCİ MADDE — Mevzuat hükümlerine uygun olarak salâhiyet dairesinde yapılan tayin, tebdil ve nakil hakkındaki muamele ve kararlar ile talim ve terbiye, sevk ve idare, emir ve kumanda ve disiplin işlerine taallûk eden kararlar ve muameleler, idarî dava mevzuu olamaz.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Aşağıda yazılı olan davalar Askerî temyiz mahkemesinde görülür ve hallolunur :

A) İkinci maddede yazılı meseleler dışında kalan zatişleri hakkındaki idarî kararlar ve muamelelerden dolayı hukuku muhtel olanlar tarafından açılacak davalar;

B) Zatişlerine dair olan idarî kararlar ve muamelelerin şekil, salâhiyet, maksad, esas cihetlerinden biri ile kanunlara ve nizamnamelere veya talimatnamelere aykırı olduklarından dolayı iptali için menfaatleri haleldar olanlar tarafından açılacak davalar;

C) İktidarsızlık ve askerî şeref ve meslekî ahlâka uymayan fiillerden dolayı tekaüde sevk hakkında salâhiyetli üstlerin sicillerde yazılı mülâhaza ve kanaatleri üzerine ittihaz olunan kararların ve tatbik olunan muamelelerin ancak şekil, salâhiyet, esas cihetlerinden biri ile mevzuat hükümlerine aykırı olmasından dolayı iptali için menfaatleri haleldar olanlar tarafından açılan davalar.

İkinci kısım

Muhakeme usulü

DÖRDÜNCÜ MADDE — İdarî davalar arzuhal ile açılır. Toplu olarak dava açmak yasaktır.

Arzuhaller doğrudan doğruya Temyiz mahkemesi reisliğine verilebileceği gibi, en yakın üst vasıtasile ve askerî mertebeler yolu ile de Temyiz mahkemesi reisliğine gönderilebilir. Arzuhal, verildiği tarihte deftere kayid ve bu kayid arzuhalere işaret olunur. Kayid tarihi müddetin tesbitinde esas tutulur.

Arzuhalde :

A) Tarafların adı ve sanı;

B) Ferdlerden olan tarafın ikametgâhı;

C) Davanın esası ile dayandığı delillerin hulâsası;

D) Davaya mevzu olan karar veya muamelenin, tefhim, tebliğ veya ittila tarihi

yazılı olmak ve müsbit evrakın asılları veya tasdikli suretleri ilişik bulunmak lâzımdır.

Arzuhal ile müsbit evrakın birer sureti de birlikte verilmek şarttır.

BEŞİNCİ MADDE — Dava açmak müddeti muamele ve kararların alâkahlara tefhim veya tebliğinden veya icraya ıttıla tarihinden itibaren altmış gündür.

ALTINCI MADDE — Dava arzuhallerinin ve ilişiklerinin birer nüshası dava edilen tarafa ve dava edilen tarafın vereceği cevap da davacıya tebliğ edilir. Davacının ikinci lâyihası da dava edilen tarafa tebliğ edilerek alınacak cevap davacıya gönderilir.

Dava edilen tarafın verdiği ikinci cevap lâyihasında yeniden dermeyan edilmiş ve davacının cevap vermesini icab ettirecek hususlar varsa, heyetçe verilecek karar üzerine cevap vermesi için davacıya bir mühlet verilir.

Taraflar yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde cevap vermeğe mecburdurlar. Bu müddet taraflardan birinin talebi ve heyetin tasvibi ile veya resen heyetin göreceği lüzum üzerine uzatılabilir.

Cevap müddetleri içinde taraflardan birinin cevap vermemiş olması için geciktirilmesine sebep teşkil etmez.

YEDİNCİ MADDE — Tarafların lâyihaları alındıktan veya lâyiha vermek için muayyen müddet geçtikten sonra, dava evrakı, mütaleasını bildirmek üzere Askerî Temyiz mahkemesi müddeiumumiliğine tevdi olunur.

Müddeiumumilik dava hakkında yazılı mütaleasını bildirdikten sonra dosya tedkikat yapılmak ve netice hakkında bir rapor hazırlamak üzere adlî azadan birine havale edilir.

Raportör aza evrak üzerinde yaptığı tedkiklerin neticelerini reise bildirir.

SEKİZİNCİ MADDE — Tedkikat evrak üzerine cereyan eder.

Taraflar veya müddeiumumî talep ederse veya heyet lüzum görürse alâkahlardan şifahî izahat alınabilir. Şifahî izahlar bizzat verilebileceği gibi, taraflar bir avukat ile kendilerini temsil ettirebilirler. Millî Müdafaa vekili şifahî izahat vermek üzere bir subay veya bir askerî memur gönderebilir. Şifahî izahat alınacağı gün, tebliğ olunacak davetiye ile taraflara bildirilir. İzahat alenî olarak dinlenir. Heyetçe görülecek lüzum üzerine izahatın hafî olarak dinlenmesine karar verilebilir. Şifahî izahlarda tarafların lâyihada dermeyan söyledikleri sebepler ve deliller izah ve münakaşa olunur; yeni iddialar ve deliller serdedilemez. İzahatın alınacağı günde taraflardan hiç birisi gelmezse, tedkikat evrak üzerine yapılır. Taraflardan yalnız birisi gelirse, onun vereceği izahatın dinlenmesi ile iktifa olunur.

Şifahî izahlar alınırken müddeiumuminin huzuru şarttır. Tarafların izahatı dinlendikten sonra müddeiumumî mütaleasını beyan eder.

DOKUZUNCU MADDE — Tebliğat işleri, hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehli vukuf tedkikleri, keşif ve muayene işleri, ve mahkemenin sükûn ve inzibatî meseleleri hakkında askerî muhakeme usulü kanununun hükümleri tatbik olunur.

ONUNCU MADDE — Kararlar şifahî izahatlı işlerde heyetçe, hazır bulunan taraflara tefhim olunur.

Şifahî izahatın alındığı gün karar verilmezse, bunlara aid ilâmlar ile şifahî izahat alınmamış olan işler hakkındaki kararların ilâmı Millî Müdafaa vekâletine doğrudan doğruya ve eşhasa da ya Askerî Temyiz mahkemesi tarafından bizzat veyahud askerî mertebeler yolu ile tebliğ olunur.

ON BİRİNCİ MADDE — Kararlar esbabı mucibeyi muhtevi olur ve mutlak ekseriyetle verilir.

İdarî dava açılması veya kararın tashihini talep icrayı tehir etmez.

Askerî temyiz mehkemesinden idarî işler hakkında sadır olan hükümler katıdır. Hiç bir makamın tasdikına hacet olmayarak infaz olunur.

Üçüncü kısım

Kanun yolları

ON İKİNCİ MADDE — Askerî temyiz mahkemesinden bu kanun mucibince verilen kararlar hakkında aşağıda yazılı sebeplerden dolayı bir defaya mahsus olmak üzere muhakemenin iadesi istenebilir:

A - Mücbir sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın filinden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir sened veya vesikanın kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması;

B - Karara esas ittihaz olunan senedin sahteliğine hükmedilmiş veya senedin sahte olduğu mahkeme yahud resmî bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olub ta, muhakemenin iadesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması;

C - Karara esas ittihaz edilen bir ilâm hükmünün bozularak katgileşmek suretile tamamilen ortadan kalkması;

D - Ehli hibrenin kasta müstenid olarak hakikata aykırı beyan ve ihbarda bulunduğunun resmen tahakkuk etmesi;

E - Lehine karar verilen tarafın, karara tesir edici bir hile kullanmış olması;

F - Vekil veya kanunî mümessili olmayan kimseler huzuru ile davanın görülüb karara bağlanmış olması;

G - Davayı görmekten çekinmeye mecbur olan aza huzuru ile karar verilmiş olması;

H - Tarafları ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir karar verilmesine sebep olabilecek birmadde yok iken aynı heyet veya başka bir heyet tarafından evvelki ilâmın hükmü hilâfında bir karar verilmiş bulunması.

Muhakemenin iadesi talebi, icrayı tehir etmez.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Muhakemenin iadesinde hukuk usulü muhakemeleri kanununun 447 nci maddesinin müddete aid hükmü kıyas yolu ile tatbik olunur.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Askerî temyiz mahkemesinden bu kanun mucibince verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebeplere istinaden bir defaya mahsus olmak üzere kararın tefhimi veya ilâmın tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde kararın tashihi istenebilir:

A - Kararın zatine müessir iddia ve itirazların kararda meskût geçilmiş olması;

B - Bir ilâmda birbirine aykırı kararlar bulunması;

C - Kararın usul ve kanuna muhalif olması.

ON BEŞİNCİ MADDE — Askerî temyiz mahkemesinden muhakemenin iadesi ve kararın tashihi, bir arzuhal verilmek suretile istenir.

Kanunî sebepler mevcut olduğu takdirde, usulü dairesinde tebliğat yapılarak dava yeniden rüyet olunur.

Muhakemenin iadesi ve kararın tashihi talepleri kanunî sebeplere müstenid bulunmazsa arzuhalin redine karar verilir.

Kararın tashihi ve muhakemenin iadesi taleplerinin reddi halinde müstedi hak-

ında hukuk usulü muhakemeleri kanununun 442 ve 454 ncü maddelerinde yazılı ceza hükümleri tatbik olunur.

ON ALTINCI MADDE — Askerî Temyiz mahkemesinden bu kanun mucibince verilen kararlar mübhem olur veya mütenakız fıkraları havi bulunursa taraflardan her biri kararın tavzihini veya tenakuzun kaldırılmasını isteyebilir.

İki tarafın isim, sıfat ve iddiaları neticelerine müteallik hataların ve kararın esasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir.

Bu halde Askerî temyiz mahkemesi talebi tedkik ve lüzum görürse bu babdaki arzuhalin bir suretini cevap vermek üzere münasib bir mühlet tayin ederek diğer tarafa tebliğ eder. İki nüsha olarak verilmesi lâzımgelen cevabın biri, tavzih veya refi yahud düzeltme talebinde bulunan tarafa bildirilir.

Kararın tavzihine yahud tenakuzun kaldırılmasına veya hata yahud hesap yanlışlıklarının düzeltilmesine karar verilirse, keyfiyet ilâmın altına yazılır ve diğer tarafa da ayrıca tebliğ olunur.

ON YEDİNCİ MADDE — Zat işleri tedkik encümeni teşkiline dair olan 2515 sayılı ve 18 - VI - 1934 tarihli kanun lâğvedilmiştir.

ON SEKİZİNCİ MADDE — İdarî davalar hakkında Şûrayi devlet deavi dairelerinde istifa olunan mahkeme masrafları ve harçlar, bu kanunda gösterilen dalvalardan dahi alınır.

MUVAKKAT MADDE 1 — Büyük Millet Meclisinde ve Şûrayi devlette ve Zat işleri son tedkik mercii encümeninde tedkik halinde bulunubda karara bağlanmamış olan iddiaların dosyaları bu kanunun meriyete girdiği tarihte Askerî temyiz mahkemesine devrolunur.

Askerî temyiz mahkemesi bu iddiaların sahiblerine tahriren malûmat verir. Alâkahılar bu tebliğ tarihinden itibaern doksan gün zarfında yeniden askerî temyiz mahkemesine müracaat edebilirler. Bu müddetin geçmesile bu iddialar ve müracaatlara taallûk eden kararlar ve muameleler katğileşir.

MUVAKKAT MADDE 2 — 2515 numaralı kanunun meiryete girdiği güne kadar gerek Şûrayi devlette ve gerek Zat işleri tedkik encümeninde hiç bir müracaat ve iddia dermeyan edilmemiş olan karar ve muameleler katğidir. Bu tarihten sonraki kararlar ve muameleler hakkında kanun meriyete girdiği tarihten itibaeren altmış gün zarfında Temyiz mahkemesine müracaat olunabilir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

YİRMİNCİ MADDE — Bu kanunun hükmünü icraya Millî Müdafaa vekili memurdur.

16 haziran 1938

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	31 - V - 1938 ve 2/65
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	16 - VI - 1938 ve 4/463
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları</i>	:	Cild Sayfa 24 2 25 188:191,306:309,310